

บทวิเคราะห์และสรุป

การวิเคราะห์ในหัวข้อ “ความเชื่อขงจื๊อในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาชุมชนเยาวราช-สำเพ็ง” จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามวิธีศึกษาทางมานุษยวิทยาในบทนี้จะนำทฤษฎีต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ในการศึกษานี้ ได้แก่ แนวคิดรูปแบบความเชื่อในระบบศาสนา, ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม, ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม และ แนวคิดระบบสัญลักษณ์

คติความเชื่อขงจื๊อ : ความเชื่อหนึ่งของชาวจีน

ความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์มีรากฐานความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ดังที่นักมานุษยวิทยาสันนิษฐานว่า ความเชื่อของมนุษย์สมัยเริ่มแรกนั้นมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตจะมีสิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถมองเห็นตัวได้หรือที่เรียกว่าวิญญาณ ความเชื่อดังกล่าวห้วพันอย่างใกล้ชิดกับ คติความเชื่อผีสิงเทวดา อาจรวมเรียกว่าเป็นลักษณะความเชื่อแบบวิญญาณนิยม (animism) อันเป็นคติความเชื่อที่ฝังในจิตใจมนุษย์ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจวบจนปัจจุบัน รูปแบบความเชื่อของจีนโบราณสมัยยุคก่อนปรัชญาเมธีนับถือสวรรค์ว่าเป็นสิ่งสูงสุด เชื่อว่าธรรมชาติล้วนมีวิญญาณเทพแห่งธรรมชาตินั้น ๆ ปกปักรักษาอยู่ ตลอดจนเชื่อในเรื่องวิญญาณของมนุษย์และสัตว์ โดยเชื่อว่าวิญญาณหรือสิ่งที่มนุษย์มองไม่เห็นเหล่านี้มีอำนาจเหนือธรรมชาติสามารถอำนาจโยชคให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ได้

ด้วยเหตุนี้ชาวจีนจึงมีพิธีกรรมหรือการปฏิบัติตามความเชื่อเพราะเกรงกลัวเกรงอำนาจที่อยู่เหนือตน ดังเช่นประวัติศาสตร์จีนโบราณที่กล่าวถึงสมัยราชวงศ์โจว ว่า “... กษัตริย์จะเป็นผู้เช่นสรรพบูชาสวรรค์ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุด (ย่อมได้เป็นบุตรของสวรรค์) พวกขุนนางก็อาจบูชาเทพเจ้าประจำภูเขหรือแม่น้ำของตนได้ ส่วนสามัญชนก็บูชาบรรพบุรุษของตน ...” จะเห็นได้ว่าชาวจีนในสมัยก่อนให้ความสำคัญต่อการบูชาเช่นไหว้วิญญาณเพื่อให้ได้รับการอำนาจพรและคุ้มครอง การละเลยไม่เคารพบูชา หรือการกระทำบูชาที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้วิญญาณโกรธและลงโทษให้ได้รับเคราะห์กรรมความเดือดร้อน

ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (spirit/soul) อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ผผสานความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า(gods) และวิญญาณบรรพบุรุษ (ancestor soul) ดังเช่น คติความเชื่อใน

การนับถือสรวงศักดิ์ การเซ่นสรวงบูชาเทวะประจำธรรมชาติ ซึ่งเป็นการบูชาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้แนวคิดการบูชาบรรพบุรุษอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นรากฐานของความเชื่อขงจื๊อ ที่เกิดจากแนวคิดในเรื่องวิญญาณผานกับแนวคิดปรัชญาของเต๋าและขงจื๊อ ปรัชญาเต๋อให้แนวความคิดในการบูชาเทพเจ้า ดังนั้นในจึงมีเทพเจ้าต่างๆ มากมายในความเชื่อของชาวจีนไม่ว่าจะเป็น เทพเจ้าแห่งภูเขา แม่น้ำ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ฯลฯ ส่วนการบูชาบรรพบุรุษนั้นยังสอดคล้องกับคำสอนในศาสนาตั้งที่ขงจื๊อได้สอนให้กตัญญูต่อบุพการี จึงทำให้การบูชาบรรพบุรุษคล้ายกับการบูชาเทพเจ้าในศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้บรรพบุรุษซึ่งเขานับถือเสมือนเทพที่สามารถช่วยคุ้มครองบุตรหลานได้มีความสุข

จากที่เสนอในบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ขงจื๊อเป็นคติความเชื่อหนึ่งของชาวจีน ซึ่งมีมาแต่โบราณที่เชื่อว่าพลังธรรมชาติในจักรวาลมีอิทธิพลต่อโชคชะตาชีวิตของมนุษย์ พื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาลของชาวจีนโบราณที่เชื่อว่า พลังที่ครอบครองจักรวาลและโลกคือ พลังหยินและหยาง และดาวเคราะห์ในจักรวาลมีอิทธิพลต่อมนุษย์บนโลกโดยส่งผ่านอำนาจมายังธาตุทั้ง 5 ซึ่งเป็นตัวแทนอยู่บนโลก ซึ่งแทรกอยู่ในสรรพสิ่งบนโลกมนุษย์ นอกจากนี้จะเกรงกลัวอิทธิพลของธรรมชาติดังกล่าวแล้ว ความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษจะมีผลต่อความเจริญของลูกหลาน ชาวจีนจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการเซ่นสรวงบูชาบรรพบุรุษ สำหรับคติความเชื่อขงจื๊อแล้ว แม้ว่าส่วนหนึ่งของความเชื่อจะเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าทำเลสุสานบรรพชนมีส่วนกำหนดต่อความเจริญของลูกหลาน อิทธิพลจากสถานที่ฝังศพได้รบจะสื่อตรงไปยังผู้สืบสายตระกูล ชินแสเกรียงไกร ได้อธิบายว่า วิชาขงจื๊อไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจของวิญญาณหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ หากแต่เป็นอิทธิพลของธรรมชาติที่มีผลต่อชะตาชีวิตของบุคคล¹ ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ตามนิยามศาสนาของ E.B.Tylor ที่ว่า "Religion is the belief in supernatural being" จะสรุปได้ว่า คติความเชื่อเรื่องขงจื๊อ จึงมิได้เป็นศาสนา

เมื่อพิจารณาตามแนวความคิดของ Durkheim มองว่า ความเชื่อ คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งต้องห้าม (sacred things) และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งต้องห้ามด้วยกันเอง หรือความสัมพันธ์กับสิ่งธรรมดาโลก (profane things) และสำหรับพิธีกรรมทางศาสนาก็คือ ระเบียบในการปฏิบัติตนของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (sacred objects)¹ ขงจื๊อจัดเป็นความเชื่อหนึ่ง ที่อธิบายถึง อิทธิพลของธรรมชาติและให้คำตอบแก่วิถีทางปฏิบัติต่ออิทธิพลดังกล่าวอย่างถูกต้อง โดยถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอยู่ได้

¹ สัมภาษณ์ ชินแสเกรียงไกร บุญถนอม, 15 เมษายน 2540.

กฎธรรมชาติและได้รับอิทธิพลของพลังต่างๆในจักรวาล และสร้างขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ มีพิธีกรรม มีผู้รับจรรยาเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างมนุษย์กับอิทธิพลธรรมชาติในความเชื่อ

ด้วยแนวคิดของเต๋าที่เป็นรากฐานความเชื่อของขงจื๊อ ได้แก่การปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติให้เคารพและอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ ขงจื๊อได้นำหลักการแสวงหาความสมดุลของสิ่งต่างๆในจักรวาลจากแนวคิดเต๋า โดยพิจารณาคุณภาพจากพลังหยินและหยาง ซึ่งเป็นพลังคู่ที่มีครอบครองจักรวาลและ พลังชี่ ที่เป็นปัจจัยนำส่งผลกระทบยังชีวิตมนุษย์ ทั้งพลังหยินและหยาง พลังชี่ ในความเชื่อของขงจื๊อแล้วถือว่าเป็นพลังของธรรมชาติที่มีส่วนในการกำหนดประโยชน์ หรือโทษภัย แก่บุคคลได้ หลักการของขงจื๊อคือการแสวงหาความสมดุลของพลังหยินและหยางตลอดจนค้นหาพลังชี่ที่ตีมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ ในเกล็ดวิชาขงจื๊อได้ระบุถึงกฎเกณฑ์ต่างๆที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่าวิธีการปฏิบัติตามความเชื่อขงจื๊อไม่ว่าจะเป็น การหาตำแหน่งที่ตั้ง การพิจารณาถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับขงจื๊อ เช่น พื้นฐานดวงชะตา ผลกระทบจากทิศทางและฤกษ์ยาม รวมไปถึงวิธีการแก้เคล็ดทางขงจื๊อด้วย ล้วนจัดเป็นเป็นพิธีกรรมในความเชื่อขงจื๊อ อันเป็นระเบียบในการปฏิบัติตนต่อธรรมชาติซึ่งมีอิทธิพลต่อโชคเคราะห์ของบุคคล

ขงจื๊อในฐานะที่เป็นความเชื่อหนึ่ง มีแบบแผนแนวคิด ตลอดจนกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติตนต่อพลังธรรมชาติ เพื่อปรับชะตาชีวิตให้ดีขึ้น มีรากฐานมาจากแนวความคิดจักรวาลวิทยาของเต๋าที่มองว่าสรรพสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลง อำนาจของมนุษย์มาจากโลก อำนาจของโลกมาจากสวรรค์ และอำนาจของสวรรค์มาจากเต๋า มนุษย์พยายามที่จะล่วงรู้ถึงการควบคุมอำนาจเพื่อกำหนดความเป็นไปของชีวิตได้ เมื่อชาวจีนโบราณเชื่อว่าดาวเคราะห์มีอิทธิพลต่อโลกและมนุษย์ จึงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสวรรค์ และโลก ด้วยธาตุทั้ง 5 ได้แก่ ธาตุทอง ธาตุน้ำ ธาตุไม้ ธาตุไฟ และธาตุดิน ความเชื่อขงจื๊อมีแนวทางควบคุมความสัมพันธ์นี้ได้จากวงจรความสัมพันธ์ระหว่างธาตุนั้น ๆ ให้ไปในทิศทางที่ส่งเสริม ลักษณะเช่นนี้จึงเปรียบเสมือนว่าความรู้ในเรื่องขงจื๊อได้ให้ระเบียบปฏิบัติต่อสิ่งที่มีอิทธิพลต่อโลกและมนุษย์ เป็นวิถีทางปฏิบัติที่ไม่ขัดต่ออิทธิพลของธรรมชาติตามความเชื่อขงจื๊อ และเชื่อว่าถ้าปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วจะสามารถควบคุมอำนาจและมีส่วนช่วยกำหนดชะตาชีวิตให้ไปในทิศทางที่ดี

แนวคิดในเรื่องกฎแห่งหยินและหยางเป็นปรัชญาความเชื่อหนึ่งของจีนที่เป็นรากฐานของความเชื่อและธรรมเนียมอื่นๆ ของชาวจีน รวมทั้งมีอิทธิพลต่อแนวคิดขงจื๊อด้วย พลังหยินและพลังหยางเป็นพลังที่ครอบครองจักรวาลแห่งนี้ เป็นพลังที่มีคุณสมบัติตรงข้ามกันซึ่งส่งเสริมกันและกัน ขงจื๊อได้ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเป็นเครื่องชี้นำในการแสวงหาความสมดุล

และกลมกลืนกับธรรมชาติตามหลักการปฏิบัติของเต๋า กล่าวคือในระบบความเชื่อฮวงจุ้ยได้กำหนดสิ่งต่างๆ เป็นหยินและหยางตามคุณสมบัติที่ปรากฏเด่นชัด และนำมาพิจารณาในการจัดวางหรือปฏิบัติในกระบวนการทางฮวงจุ้ย อาทิเช่น การจัดวางชัยภูมิตามฮวงจุ้ยในอุดมคติ คือมีเสือขาวเป็นตัวแทนของพลังหยินคือแนวภูเขาทางเบื้องขวา และมังกรเขียวเป็นตัวแทนแห่งพลังหยางคือแนวภูเขาทางเบื้องซ้าย หรือ อาคารที่อยู่อาศัยฮวงจุ้ยจัดเป็นหยาง กับสุสานบรรพชนถือเป็นหยิน หรือ ถนนเป็นหยางและที่ดินเป็นหยิน เป็นต้น ฮวงจุ้ยได้นำหลักการพิจารณาพลังหยินและหยางที่ถือว่าเครื่องชี้แนะในการวิเคราะห์และจัดวางฮวงจุ้ยที่ดี โดยยึดหลักการรักษาความสมดุลของพลังดังกล่าว นอกจากจากระบบความเชื่อฮวงจุ้ยจะได้แสวงหาความสมดุลของพลังหยินและหยางเป็นวิถีทางหนึ่งในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อธรรมชาติแล้ว ฮวงจุ้ยยังมีเครื่องชี้แนะการปฏิบัติตนอีกประการหนึ่ง คือการแสวงหา“พลังชี่” หรือพลังชีวิตซึ่งเป็นตัวหลักสำคัญต่อลักษณะของพลังคูนหยินหยาง

เมื่อพิจารณาถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์และโลกในความเชื่อฮวงจุ้ย ซึ่งได้แก่ อิทธิพลของดวงดาวดังที่ชาวจีนโบราณเชื่อว่าเป็นตัวแทนสวรรค์ที่มีอำนาจเหนือโลก และมีธาตุทั้ง 5 เป็นตัวแทนของอำนาจสวรรค์ที่อยู่บนโลก พลังหยินและหยางที่ครอบครองจักรวาล พลังชี่หรือพลังแห่งชีวิตของสรรพสิ่ง แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของธรรมชาติในความเชื่อฮวงจุ้ยเชื่อว่ามีผลกระทบต่อโลกและมนุษย์ และมีการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นเป็นระเบียบในการปฏิบัติตนของมนุษย์ต่ออิทธิพลของธรรมชาติดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมในความเชื่อนั่นเอง

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม : ที่มาของความเชื่อฮวงจุ้ยในสังคมไทย

ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาต่างมีวัฒนธรรม อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งถ่ายทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง หรือ จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งได้เรียนรู้เพื่อการดำรงชีพ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมไม่ใช่ได้จากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม วัฒนธรรมมีทั้งที่เป็นวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมทางความคิดที่ไม่ใช่วัตถุธรรม (Non-material Culture) โดยวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สำหรับคติความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยนั้นถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางความคิดที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวจีนในสมัยโบราณ เมื่อพิจารณาจากแนวทฤษฎีฮวงจุ้ยสำหรับการตั้งบ้านเรือนในสมัยเริ่มแรกซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับลักษณะภูมิทัศน์ ธรรมชาติ เช่น ลักษณะภูเขา 2 ลูกก่อรูปเป็นแนวโอบล้อมเข้าหากัน เบื้องหน้าทำเลดังกล่าวมองเห็นสายน้ำ เป็นต้น จึงสันนิษฐานว่าแหล่งประดิษฐ์คิดค้นวัฒนธรรมทางความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยนี้เกิดขึ้นในดินแดนชนบท หากสืบ

ประวัติศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ของประเทศจีน จะพบว่าชาวจีนประสบกับภัยธรรมชาติที่รุนแรงหลายครั้งหลายครา เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้บรรพชนจีนพยายามคิดค้นหาแนวทางเพื่อการดำรงชีพอยู่ได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากธรรมชาติ ในประเทศจีนมักจะประสบกับภัยธรรมชาติคุกคามอยู่เสมอๆ เช่น กระจับปี่ที่หนาวจัดพัดมาจากประเทศไซบีเรียที่อยู่ทางทิศเหนือของจีนได้พัดเอาความแห้งแล้งมา ชาวจีนโบราณจึงถือว่าทิศเหนือเป็นที่ที่ไม่มงคลไม่ควรตั้งบ้านหันไปทางทิศดังกล่าว และควรสร้างบ้านหันไปทางทิศใต้ซึ่งถือเป็นทิศมงคล

ด้วยวิถีทางปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติทำให้เกิดรูปแบบการเลือกทำเลการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่เหมือนกัน ประกอบกับแนวคิดปรัชญาในการบูชาบรรพบุรุษของชาวจีนตามลัทธิศาสนาขงจื้อ คนจีนจึงได้ให้ความเคารพบรรพบุรุษและเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษแม้ว่าจะล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นจึงนำหลักการเลือกทำเลที่ดีสำหรับหลุมฝังศพบรรพชนเพื่อให้วิญญาณได้อยู่อย่างสงบสุข เสมือนว่าวิญญาณบรรพชนยังคงคุ้มครองลูกหลานอยู่ ความเชื่อดังกล่าวมีการสั่งสอนต่อกันมาและเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งจนกลายเป็นวัฒนธรรมในการเลือกทำเลเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างสุสานปรากฏออกมาในรูปแบบของคติความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย

จะเห็นได้ว่าพื้นฐานของฮวงจุ้ยดั้งเดิมพัฒนาขึ้นจากลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ในสมัยสังคมเกษตรกรรมเป็นยุคที่มนุษย์ผูกพันใกล้ชิดกับปรากฏการณ์ธรรมชาติและอิทธิพลของธรรมชาติ มนุษย์เฝ้ามองธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะชะตาชีวิตความเป็นอยู่ การเก็บเกี่ยวความสมบูรณ์ล้วนขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ไม่เพียงแต่ธรรมชาติมีความสำคัญต่อชาวชนบทในสังคมเกษตรกรรมเท่านั้น ในชนชั้นผู้ปกครองได้ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติเช่นกัน เห็นได้จากจักรพรรดิมองธรรมชาติว่าเป็นโองการจากสวรรค์ในจึงมีการเช่นสรวงสักการะฟ้า(สวรรค์) เพื่อได้ผลเก็บเกี่ยวสมบูรณ์ ภัยธรรมชาติเสมือนเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าจักรพรรดิได้ละเมิดกฎของฟ้าและดิน ดังนั้นจักรพรรดิจึงต้องอาศัยที่ปรึกษาพิเศษเพื่อตรวจตราและแปลความหมายธรรมชาติ เสมือนว่าจักรพรรดิสามารถควบคุมพลังธรรมชาติที่มีทั้งสร้างสรรให้ความอุดมสมบูรณ์ต่อชีวิต และการทำลายของธรรมชาติที่นำมาซึ่งความทุกข์ยากได้

นักโหราศาสตร์นักพยากรณ์ในราชสำนักสนใจในความเชื่อฮวงจุ้ย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมชนบทจึงขอยืมวัฒนธรรมมาใช้ และได้ประยุกต์ใช้ โดยสร้างทฤษฎีที่ละเอียดซับซ้อนมากขึ้น เพราะการที่จักรพรรดิสามารถควบคุมธรรมชาติโดยเฉพาะกระจับปี่และน้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดได้ เท่ากับว่าพระองค์เป็นผู้ครอบครองอำนาจในการปกครองอาณาจักร วัฒนธรรมทางความเชื่อในเรื่องฮวงจุ้ยได้ผสมผสานแนวคิดของเต๋า และโลกทัศน์ในสมัยนั้นพัฒนามาเป็นวิชาฮวงจุ้ยในนคร ซึ่งนอกจากฮวงจุ้ยนครจะเน้นเรื่องที่ตั้งในตำแหน่งที่ถูกต้องพื้นที่โลก และ

จักรวาล ยังเน้นการวางผังเมืองให้อยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางของจักรวาลซึ่งเชื่อว่าเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจ สังเกตได้ว่ารากฐานของขงจื๊อชนบทเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกถิ่นฐาน ซึ่งเป็นวิถีทางปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติและหาสถานที่ที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ เมื่อความรู้เกี่ยวกับขงจื๊อแพร่กระจายมาสู่สังคมเมืองในนครและพระราชวัง โดยนักพยากรณ์และโหราจารย์ประจำราชสำนักพัฒนาวิชาขงจื๊อ เพื่อนำมาพิจารณาหาตำแหน่งที่ตั้ง รูปแบบการก่อสร้างเมือง และความหมายของสิ่งต่างๆ ให้สัมพันธ์กับศูนย์กลางของอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางผังเมืองของราชวังให้อยู่ในตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของจักรวาลเพื่อประโยชน์ในด้านการปกครองอาณาจักร แต่จักรพรรดิและเหล่าขุนนางไม่เพียงให้ความสำคัญต่อการสร้างเมืองที่ถูกต้องตามขงจื๊อเท่านั้น พวกเขายังได้ให้ความสำคัญกับสุสานบรรพชนเช่นเดียวกัน เพราะการสร้างสุสานโดยปฏิบัติตามขั้นตอนและองค์ประกอบขงจื๊อที่ถูกต้องแล้ว เชื่อว่าสามารถนำมาซึ่งความยืนยาวของสมัยราชวงศ์ และความเจริญรุ่งเรืองแก่ตระกูลได้

หากพิจารณาถึงการขยายตัวของความเชื่อขงจื๊อในระยะเริ่มแรกนี้สามารถวิเคราะห์ตามทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้ว่า ความเชื่อเรื่องขงจื๊อเป็นวัฒนธรรมของชาวจีนที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใช้ในกลุ่มสมาชิกในสังคม โดยเริ่มแรกเป็นวัฒนธรรมที่ใช้ในกลุ่มชาวจีนในชนบทซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งเริ่มต้น วัฒนธรรมความเชื่อดังกล่าวถูกเผยแพร่จากแหล่งเริ่มต้นไปยังสังคมภายนอกซึ่งอาจจะแพร่กระจายด้วยการติดต่อกันของบุคคล ครั้นจีนแลขงจื๊อในนครได้ปรับใช้วิชาขงจื๊อในการสร้างนคร การวางผังเมือง ตลอดจนสุสานของจักรพรรดิ ฯลฯ ทำให้ความรู้ขงจื๊อในเมืองถูกพัฒนาให้มีลักษณะเฉพาะพิเศษในรูปแบบของขงจื๊อในนคร ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ในการแพร่กระจายความเชื่อขงจื๊อในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมทางความคิดเช่นนี้ จึงมีทั้งกระบวนการของการเผยแพร่วัฒนธรรมไปยังชุมชนอื่น และขณะเดียวกันในส่วนของวัฒนธรรมที่ขยายออกไปก็มีการสร้างสรรค์คิดค้นทฤษฎีความรู้เรื่องขงจื๊อใหม่ๆ เพิ่มขึ้นหรือดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมในชุมชนของตนด้วยเช่นกัน

เมื่อกาลเวลาผ่านไปทำให้วัฒนธรรมทางความเชื่อขงจื๊อได้แพร่กระจายสู่สมาชิกในสังคมจีนโดยทั่วไปเป็นแนวทางปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน แต่ในส่วนของทฤษฎีนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกัน เนื่องมาจากมีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับขงจื๊อในแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้ตัวเนื้อหาและทฤษฎีไม่เหมือนกัน ราวคริสต์ศตวรรษที่ 3 วิชาขงจื๊อได้แบ่งออกเป็นสองสำนักใหญ่ด้วยกัน สำนักหนึ่งพัฒนาขึ้นในมณฑลฟูเจี้ยน เน้นเรื่องทศและและตรวจตราขงจื๊อโดยอาศัยเข็มทิศทางขงจื๊อ ซึ่งในแผ่นดินกลมรอบเข็มทิศจีนที่เรียกว่า "ล่อป๋อง" นี้ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ในจักรวาลของจีน อันได้แก่ ดวงดาวและความรู้บางส่วนจากคัมภีร์อี้จิง เป็นต้น อีกสำนักหนึ่งมีกำเนิดมาจากมณฑลเจียงซี (หรือเกียงสี) ทฤษฎีขงจื๊อของสำนักนี้

มันเรื่องรูปทรงและทิศของที่ดินและน้ำ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นสมัยที่ฮวงจื๊อเฟื่องฟูมาก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากทฤษฎีอภิปรัชญาของซูซีอี่ที่เน้น "การตรวจสอบสิ่งต่างๆ นำไปสู่การเพิ่มพูนความรู้"² วิชาฮวงจื๊ออาจมีวิธีการแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่สำหรับแนวคิดพื้นฐานและหลักการในคติความเชื่อฮวงจื๊อนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน วัฒนธรรมความเชื่อฮวงจื๊อได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ นับเป็นช่วงเวลาอันยาวนานที่วิชาฮวงจื๊อได้พัฒนารูปแบบเรื่อยมาและตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมายังลูกหลานจีนในยุคปัจจุบัน

เป็นที่ทราบกันดีว่าชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเมื่อศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่า มีชาวจีนแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินสยามมาตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยาแล้ว และอพยพเข้ากันหลายระลอกตั้งแต่วัฒนธรรมของพระเจ้ากรุงธนบุรีจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ.2475 เหตุผลที่ชาวจีนอพยพนั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยผลักดันจากประเทศจีน และด้วยความวุ่นวายทางการเมืองทั้งสงครามจากภายนอกประเทศและกบฏจลาจลภายในประเทศทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์ร้อนเพิ่มขึ้น ชาวจีนอพยพส่วนหนึ่งเลือกเข้ามาหาเลี้ยงชีพในเมืองไทย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์อีกทั้งนโยบายของประเทศไทยได้เปิดโอกาสอย่างมากให้ชาวจีนเข้ามาประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ

เมื่อชาวจีนอพยพมาพวกเขาก็ได้นำวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองติดตัวมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ มาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตยังดินแดนใหม่ ชาวจีนเมื่อแบ่งตามกลุ่มภาษาพูดมีอยู่ 5 กลุ่มได้แก่ จีนแต้จิ๋ว จีนกวางตุ้ง จีนฮกเกี้ยน จีนไหหลำ และจีนแคะ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนแต่เมื่ออาศัยอยู่รวมกันในสังคมไทยและมีประเพณีพิธีกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน พิธีกรรมส่วนใหญ่มีพื้นฐานบนความเชื่อในศาสนา ซึ่งมีทั้งกิจกรรมที่ปฏิบัติกันในครอบครัวและกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันในชุมชน ในรอบปีหนึ่งของชาวจีนมี 8 เทศกาลสำคัญและ 5 พิธีกรรมในรอบชีวิต ในการปฏิบัติตามประเพณีในเทศกาลและการประกอบพิธีกรรมของชาวจีนเกือบทั้งหมด จะมีขั้นตอนของการ เช่น สรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ มีทั้งทวยเทพต่างๆ พระโพธิสัตว์ รวมทั้งการเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วย เมื่อชาวจีนอพยพไปที่ต่างๆ พร้อมกับมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ติดตัวมาด้วยจึงปรากฏวัฒนธรรมจีนให้เห็นในพื้นที่ที่กลุ่มชาวจีนได้อพยพไปและกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ

² Sarah Rossbach (ผู้เขียน) ฮวงจื๊อ: ศาสตร์แห่งการพยากรณ์ท่าเลดีร้าย แปลโดย อำนวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ (กรุงเทพฯ : ก็นสิการพิมพ์, 2536) หน้า 20.

ในดินแดนใหม่ อีกทั้งลักษณะของวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยก็มีความแตกต่างกับวัฒนธรรมจีนในแผ่นดินใหญ่ และไม่เหมือนกับวัฒนธรรมจีนในประเทศอื่นๆที่ชาวจีนอพยพไปอยู่ด้วยเช่นกัน

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมของชาวจีนได้แพร่กระจายมายังสังคมไทยโดยตรง คือ ในลักษณะที่กลุ่มชาวจีนได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศใหม่ เมื่อวิเคราะห์ตามทัศนะของ Franz Boas ที่เชื่อว่า "การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ระบายจากจุดศูนย์กลางของสังคมหนึ่งกว้างออกไปยังชุมชนอื่น ซึ่งวัฒนธรรมที่แผ่ขยายออกไปยังชุมชนอื่นนี้อาจจะเป็นวัฒนธรรมย่อยส่วนใดส่วนหนึ่ง" ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า ชาวจีนที่อพยพเข้ามาประเทศไทยนั้นส่วนหนึ่งเป็นชาวจีนในท้องถิ่นทางใต้และทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ วัฒนธรรมที่ติดตัวมาจึงเป็นเพียงวัฒนธรรมย่อยส่วนหนึ่งไม่อาจถือว่าเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมจีนทั้งหมดได้ ชาวจีนที่เคยอาศัยในแผ่นดินใหญ่มาก่อนภูมิใจในอารยธรรมเก่าแก่ของชาติที่รุ่งเรืองมานานนับพันปี ส่วนใหญ่จึงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อเดิมของตน ความเชื่อพิธีการบูชาบรรพบุรุษไม่ว่าจะเป็นการการฝัง การตั้งหลุมฝังศพ การดูแลและการกราบไหว้บูชา จึงเป็นความเชื่อหนึ่งหรือวัฒนธรรมย่อยของชาวจีนที่ได้แพร่กระจายมาสู่สังคมไทยโดยการเคลื่อนย้ายถิ่นของกลุ่มชาวจีนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงคติความเชื่อฮวงจุ้ยอันเป็นวัฒนธรรมย่อยที่แพร่กระจายไปยังชุมชนใหม่โดยเป็นวัฒนธรรมที่ติดตัวชาวจีนที่เข้ามายังประเทศไทยในระยะแรกนั้น ย่อมจะมีรูปแบบไม่เห็นเด่นชัดดังแหล่งที่มาของวัฒนธรรม เนื่องจากอาจมีปัจจัยบางประการหรือข้อจำกัดบางอย่างที่ทำให้วัฒนธรรมความเชื่อดังกล่าวดูเหมือนเจือจางหรือมีการปฏิบัติกันน้อยลง เกิดจากการปรับวัฒนธรรมในสังคมของชาวจีนท่ามกลางสิ่งแวดล้อมใหม่ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมหลักที่แตกต่างกัน ในแง่ฮวงจุ้ยเพื่อที่อยู่อาศัยซึ่งมีรากฐานอยู่บนการหาทำเลที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศภูมิอากาศและสังคมเกษตรกรรมในประเทศจีนอันเป็นแนวทางในการกำหนดการเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนสำหรับชาวจีน แต่เมื่อชาวจีนเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทย ดินแดนซึ่งสงบร่มเย็นไม่มีภัยธรรมชาติหรือสงครามที่รุนแรงดังเช่นเมืองจีน ลักษณะรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในเมืองไทยโดยเฉพาะในภาคกลางที่มีสภาพแวดล้อมเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ความอุดมสมบูรณ์และความเจริญจึงอยู่สองฟากฝั่งของแม่น้ำสายสำคัญๆ จากการศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่าที่ตั้งชุมชนชาวจีนส่วนมากกระจายอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และเมื่อชาวจีนมาทำมาหากินในเมืองไทยนิยมประกอบอาชีพ

ค้าขายมากกว่าอาชีพเกษตรกรรมที่ตนเคยทำมา เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีและสามารถสร้างฐานะได้เร็ว ดังนั้นลักษณะการตั้งถิ่นฐานจึงยึดถือเอาทำเลที่ใกล้เส้นทางคมนาคมและศูนย์กลางเมืองอันเป็นศูนย์กลางทางการค้า มากกว่าจะยึดถือตามรูปแบบขวงจู้ยในอุดมคติ แต่ก็มีได้หมายความว่าพวกเขาละทิ้งการความเชื่อเรื่องขวงจู้ยไป ชาวจีนที่มีฐานะทางสังคมระดับสูง เช่น บ้านหวังหลี่ (บริเวณฮวยจั้นลิ่ง) และบ้านโปะเกี (บริเวณท่าดินแดง) อยู่ทางฟากฝั่งธนบุรี ส่วนทางฝั่งพระนคร ได้แก่ บ้านหลวงอุปการโกษากร (ใกล้วัดบพิตรพิมุข) บ้านหลวงนาวาภณิก (ตรอกพระยาไกร ทวงวาด) และบ้านไชวเฮงไถ่ (ตลาดน้อย) เป็นต้น³ บ้านเหล่านี้ยังคงสภาพสถาปัตยกรรมแบบจีนไว้ และรูปแบบการตั้งบ้านเรือนยังคงสะท้อนถึงแนวความเชื่อในเรื่องขวงจู้ย อาทิเช่น บ้านโช่งเฮงไถ่ ซึ่งมีลักษณะบ้านเรือนที่ประกอบไปด้วยอาคาร 3 หลัง โดยมีอาคารหลังใหญ่เป็นประธานอยู่กลางหันหน้าสู่แม่น้ำหรือถนน และมีอาคารบริวารอีกสองหลังขนานข้างประกอบกันคล้ายรูปเกือกม้าซึ่งเป็นลักษณะการก่อสร้างบ้านแบบจีนที่จำลองจากชัยภูมิที่ตั้งตามความเชื่อขวงจู้ย และการที่บ้านหันหน้าไปทางแม่น้ำสอดคล้องกับตำราขวงจู้ย ชาวจีนถือว่าการตั้งบ้านเช่นนี้ประดุจว่าเป็นปากของมังกรนำมาซึ่งโชคลาภและความมั่งคั่ง⁴ แต่สำหรับผู้ที่มิมีฐานะปานกลาง หรือค่อนข้างยากจน มักจะไม่มีรูปแบบการตั้งบ้านเรือนตามคติความเชื่อขวงจู้ยเท่าใดส่วนใหญ่มุ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่และถนนเป็นตัวกำหนด

ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับคนตายที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อขวงจู้ย ได้แก่ ลัทธิการบูชาบรรพบุรุษ ด้วยพิธีการฝังศพ การก่อสร้างสุสาน และพิธีกรรมต่างๆ ทางขวงจู้ยนี้ มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชาวจีนในสยามช่วงศตวรรษที่ 19 ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2364 - 2372 คนจีนส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนใช้พิธีเผาศพคนตายเหมือนกับประเพณีไทยทั่วไป คนจีนที่มีฐานะร่ำรวยเท่านั้นที่จะส่งผู้ตายกลับประเทศจีนเพื่อทำพิธีฝังตามธรรมเนียม หรือไม่ก็หาสถานที่ที่เป็นเนินเขาเพื่อฝังศพตามความเชื่อขวงจู้ย นอกจากประเด็นในเรื่องความยุ่งยากในขั้นตอนฝังและค่าใช้จ่ายที่สูงแล้ว อีกส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อของคนไทยที่ว่าจะมีพิธีฝังศพเฉพาะผู้ที่ตายผิดธรรมชาติเท่านั้น เช่น ตายด้วยเคราะห์ร้ายหรืออุบัติเหตุ เป็นต้น เมื่อชาวจีนผู้ที่อพยพเข้ามาในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นผู้ชายและมาภิรเวชาเป็นคนไทย รูปแบบพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายจึงยึดถือตามธรรมเนียมไทยโดยวิธีเผาศพและเก็บอัฐิฝังไว้ในบริเวณวัดไทย พบว่าสุสานจีนที่

³ สวัสดิศรี ทัศนะสุด. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทย จีน ตะวันตก ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2398-2453, 2527 หน้า 90-91

⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คุณตะวัน โปะชะจินดา เจ้าของบ้านโช่งเฮงไถ่ ชุมชนตลาดน้อย เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538

เก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพฯ มีขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2427 ปรากฏว่ามีสุสานประจำกลุ่มภาษาของตนเมื่อปีพ.ศ.2443⁵ การที่ชาวจีนอพยพเลือกสร้างสุสานบรรพชนในผืนแผ่นดินไทยนี้ เสมือนเป็นเครื่องหมายที่ประกาศว่าพวกเขาได้ตั้งต้นตระกูล ณ ดินแดนใหม่นี้ บรรดาลูกหลานรุ่นหลังๆ ที่สืบต่อมาถือว่าเป็นสมาชิกในสายตระกูลจะเป็นผู้กราบไหว้และเคารพบูชาบรรพบุรุษของตนสืบต่อมา ดังนั้นโอกาสที่ชาวจีนในสยามจะหันกลับมาปฏิบัติประเพณีการฝังศพโดยพิจารณาตามความเชื่อฮวงจุ้ยเช่นเดิมจึงกลับมาเห็นเด่นชัดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวได้ว่าเดิมทีเดียวนั้นความเชื่อฮวงจุ้ยมีรากฐานอยู่บนการเลือกถิ่นฐานที่ดีในการตั้งรกรากของชาวจีนในชนบท อันเป็นแนวทางปรับตนให้ดำรงอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ประกอบกับลัทธิการบูชาบรรพบุรุษที่มีอิทธิพลในจิตสำนึกของชาวจีนเสมอมา ความเชื่อฮวงจุ้ยจึงกลายมาเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคนตายด้วยเช่นกัน จีนแลในเมืองหลวงได้หยิบยืมวัฒนธรรมความเชื่อฮวงจุ้ยที่มีแหล่งกำเนิดจากชนบทมาประยุกต์ใช้ โดยสร้างทฤษฎีฮวงจุ้ยสำหรับนครหลวงและเมืองใหญ่ขึ้น กล่าวได้ว่าในระยะเริ่มแรกเป็นการแพร่กระจายความเชื่อฮวงจุ้ยในหมู่ชาวจีนกลุ่มต่างๆ โดยในแต่ละท้องถิ่นก็จะเสริมสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวให้เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ ครั้นเมื่อมีกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และได้นำวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมของตนมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเกิดกระบวนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมคติความเชื่อฮวงจุ้ยสู่สังคมไทยขึ้นอีกระยะหนึ่ง แม้ว่าจะมีปัจจัยที่ทำให้การแพร่กระจายล่าช้า เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ใหม่ ลักษณะที่แตกต่างจากวัฒนธรรมหลัก และผลจากการผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม แต่กระนั้นความเชื่อฮวงจุ้ยยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อมายังรุ่นลูกหลานชาวจีนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

ความเชื่อฮวงจุ้ย : เครื่องมือทางสังคมที่สร้างเสถียรภาพ และสมานฉันท์ภายในกลุ่ม ตามแนวคิดโครงสร้างหน้าที่

เมื่อทุกสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมี วัฒนธรรม เป็นระบบที่สมาชิกตกลงยอมรับปฏิบัติร่วมกันภายในสังคม อันได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี การปฏิบัติ ความเชื่อ ภาษาพูดและวัฒนธรรมทางวัตถุ ฯลฯ ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมเพื่อสนองความต้องการทางชีววิทยาและความต้องการขั้นที่สูงกว่าความต้องการทางชีววิทยา สำหรับกลุ่มชาวจีนได้อพยพย้ายถิ่นฐานไปที่อื่นแล้วได้

⁵ G. William Skinner.(1957) สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, 2529 หน้า 133

นำวัฒนธรรมเดิมที่ตนคุ้นเคยมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการเนินชีวิต เมื่อกาลเวลาผ่านไปทำให้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย แต่ถึงอย่างไรวัฒนธรรมจีนในไทยยังคงสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ได้อย่างเด่นชัดจากประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อ วัฒนธรรมมีส่วนสำคัญมากในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจและด้านสังคมกล่าวคือเป็นทั้งที่พึ่งทางใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวภายในกลุ่มเพื่อแสดงถึงความเป็นชาวจีนร่วมกัน สำหรับความเชื่อทางศาสนานับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญยิ่งในวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างแล้วยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมด้วย⁵ เมื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามความเชื่อและมีกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างเสริมให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Group solidarity) ขึ้น เช่นเดียวกันศาสนาและความเชื่อจีนในไทยเป็นเครื่องยืนยันถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมจีน และสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความสำนึกในชาติพันธุ์ แม้ว่ารูปแบบทางวัฒนธรรมบางส่วนจะแตกต่างไปจากบรรพบุรุษก็ตาม

ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในศาสนาของชาวจีน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงหน้าที่สำคัญของศาสนาที่มีต่อสังคมตามแนวคิดของ Durkheim ทำให้สามารถอธิบายได้ชัดเจนขึ้นว่า คติความเชื่อฮวงจุ้ยมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อสังคมในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านจิตใจและในด้านสังคมหลายประการได้แก่ ประการแรก ความเชื่อฮวงจุ้ยตอบสนองของความต้องการขั้นพื้นฐานทางจิตใจ ในแง่ที่แนวคิดและวิธีการในความเชื่อฮวงจุ้ยได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางอย่างที่พวกเขาเกรงกลัวและเชื่อว่ามีอำนาจต่อโชคชะตาชีวิต และมีวิธีการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือความเชื่อฮวงจุ้ยทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์และแนวทางการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของบุคคลว่า การนำความเชื่อฮวงจุ้ยมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความสมดุลบนพื้นฐานของการใช้ชีวิตที่ดำเนินเป็นการควบคุมความเป็นไปของชะตาชีวิตตนเองได้นั่นเอง

นอกจากนี้พิธีกรรมปฏิบัติฮวงจุ้ยเกี่ยวกับคนตายที่ว่า ลูกหลานจักต้องแสวงหาทำเลที่ดีตามความเชื่อฮวงจุ้ยสำหรับฝังศพบรรพบุรุษ จากการทำมีบรรดาญาติพี่น้องมาร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นการปลอบประโลมการสูญเสียร่วมกันของสมาชิกในตระกูล ลักษณะพิธีกรรมฝังศพในทำเลสุสานที่ดีเพื่อให้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษได้รับความสุขสงบ อีกทั้งเชื่อว่าการกำหนดสภาวะของสุสานมีส่วนสัมพันธ์โยงใยกับความเจริญรุ่งเรืองของลูกหลาน พิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษของชาวจีน เช่น การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ธรรมเนียมการฝังศพ และการสร้างสุสาน

⁵ อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และ ชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา 2534. หน้า 9

ตามความเชื่อฮวงจุ้ยจึงมีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวจีนเรื่อยมา เห็นได้จากกรที่พวกเขาให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส เคารพและกตัญญูต่อบุพการีถึงแม้ว่าท่านจากไป ลูกหลานยังคงให้ความสำคัญ เคารพบูชาเสมอเหมือนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ และธรรมเนียมการฝังศพที่ชาวจีนเชื่อว่าความตายพรากไปแต่ร่างกายแต่วิญญาณบรรพบุรุษยังคงวนเวียนดูแลลูกหลาน โดยมีวิญญาณส่วนหนึ่งสถิตย์อยู่ที่สุสาน ความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของศาสนาที่มีต่อสังคมอีกประการคือ ช่วยคลายความเศร้าโศกเสียใจในการสูญเสียของสมาชิกในครอบครัว

การปฏิบัติพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับการบูชาบรรพบุรุษเป็นการปฏิบัติตามศาสนา เห็นได้ อย่างเด่นชัดในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในธรรมเนียมจีนมีการกราบไหว้บรรพบุรุษที่ สุสานปีละครั้งในเทศกาลเซ็งเม้งและเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่บ้านในวาระเทศกาลสำคัญ อันเป็นสิ่ง ที่ลูกหลานได้แสดงออกถึงความเอาใจใส่และเคารพบูชาบรรพบุรุษที่สืบเนื่องมา สังคมจีนเน้น ความสัมพันธ์ที่ลูกหลานพึงเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโสเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสั่งสอนให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาทั้งเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นภาระ หน้าที่หลักของบุคคลเลยทีเดียว การบูชาวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนเปรียบได้กับการดูแล ความเป็นอยู่ของบุพการีให้อยู่ดีมีความสุขสบาย ดังเช่น อุทิศส่วนกุศลในพิธีกึ่งเด็ก การเซ่นไหว้ ด้วยอาหารคาวหวาน การเผาเครื่องกระดาษส่งไปให้บรรพบุรุษใช้สอยในโลกวิญญาณ เป็นต้น ส่วนแต่เป็นพิธีปฏิบัติที่แสดงให้เห็นว่าวิญญาณบรรพชนซึ่งยังคงอยู่ผูกพันอยู่กับบุตรหลาน และ เมื่อได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดี บรรพบุรุษจะคอยคุ้มครองดูแลลูกหลานและอำนวยความสะดวกให้ลูก หลานมีชะตาชีวิตที่ดี แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับคติความเชื่อฮวงจุ้ยที่เชื่อว่า สภาพพลัง อำนาจพิเศษที่ ส่วนหนึ่งมีอิทธิพลมาจากทำเลของสุสานบรรพชนมีกระแสสื่อมาถึงลูกหลานใน ตระกูล ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ผู้มีเชื้อสายจีนต่างให้ความสำคัญกับที่ตั้งของสุสานและการก่อสร้างสุสานตามความเชื่อฮวงจุ้ยและมีพิธีเซ่นไหว้ด้วยปัจจัยต่างๆ เหมือนเมื่อคราวยังมีชีวิตอยู่ เช่น อาหาร เสื้อผ้าที่อยู่อาศัย และเงินทองสำหรับใช้สอย อันเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ ของชาวจีนที่สมาชิกใหม่จะได้รับการขัดเกลาและสั่งสอนภายในครอบครัว เมื่อสมาชิกใหม่ได้ เรียนรู้ในประเพณีปฏิบัติตลอดจนความเชื่อต่างๆจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเช่นนี้ จึงเป็นการเตรียม ตนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมนานาชาติที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวหรือในสาย ตระกูล

นอกจากความเชื่อฮวงจุ้ยมีส่วนในการจัดวินัยและสร้างความพร้อม (Disciplinary and Preparatory) แก่บุคคลในสายตระกูลโดยให้แนวทางในการปฏิบัติตนซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อ ตลอดจนนำหลักการฮวงจุ้ยเป็นแนวทางสำหรับปรับใช้ให้เกิดผลดีแก่วิถีชีวิตได้ เมื่อผู้ที่เชื่อถือ ยึดปฏิบัติตามสืบต่อๆมา ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีได้คงอยู่และทำหน้าที่ผนวกและร้อยพัน

(Revitalizing function) เอกลักษณ์ของกลุ่ม ส่งผลให้ความเชื่อฮวงจุ้ยได้สืบทอดต่อไปอย่างไม่ขาดตอน ในส่วนของพิธีกรรมการทำศพ การฝังศพตามธรรมเนียมจีน จะมีบุตรหลานเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีอย่างพร้อมเพรียงแสดงออกถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันที่มีต่อผู้ตาย เป็นการรวมตัวของสมาชิกในสายตระกูลที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันในพิธี เป็นโอกาสที่สมาชิกที่แยกย้ายกันไปได้มารวมกันอีกครั้งเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีของสมาชิกในสายตระกูล แม้จะเสร็จสิ้นพิธีงานศพแต่ยังคงมีการบูชาผู้ล่วงลับโดยตั้งป้ายชื่อผู้ตาย (ป้ายเกอซิน) หรือหิ้งบูชาบรรพบุรุษไว้ที่บ้าน มีการเซ่นไหว้บูชาในโอกาสต่างๆ เช่น บูชาประจำวัน ประจำปี และประจำเทศกาลเพื่อเป็นการระลึกถึง การบูชาบรรพบุรุษได้สร้างความสัมพันธ์รักใคร่สามัคคีของสมาชิกในครอบครัว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การค่านับบรรพชน ณ หลุมฝังศพในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยที่สมาชิกของครอบครัวมาพร้อมหน้ากันทำพิธีร่วมกัน ได้การแสดงออกต่อการบูชาบรรพบุรุษร่วมกัน เป็นเครื่องเตือนย้ำความเป็นกลุ่มสมาชิกครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาพิธีกรรมของฮวงจุ้ยในฐานะที่เป็นพิธีกรรมในความเชื่อแล้ว จะเห็นได้ว่ามีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวหรือในตระกูลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติพิธีกรรมความเชื่อฮวงจุ้ยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวหรือสายตระกูลได้สร้างอารมณ์ความรู้สึกเหมือนๆ กัน ก่อให้เกิดจิตสำนึกของการมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน จึงกล่าวได้ว่าพิธีกรรมตามความเชื่อฮวงจุ้ยเป็นกลไกทางสังคมที่ทำหน้าที่แสดงออกและย้ำเน้นถึงความสามัคคี (Cohesive function) ในสายตระกูล

จากการศึกษาถึงบทบาทของคติความเชื่อฮวงจุ้ยในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน พบว่ามีความแตกต่างกันในแง่ของการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อฮวงจุ้ย ข้อจำกัดส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่สำหรับด้านความเชื่อฮวงจุ้ยที่มีต่อบุคคลนั้นกล่าวได้ว่าสามารถสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านจิตใจต่อบุคคลทุกคนชั้น หากมองย้อนไปเมื่อสมัยก่อนในประเทศจีนมีข้อห้ามมิให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติพิธีกรรมฮวงจุ้ยในบางกรณี เช่น ในสมัยแมนจู สมัยชิงเฉา มีกฎหมายห้ามประชาชนทำสุสานในทำเลที่มีลักษณะชัยภูมิแบบนั้นแบบนี้ เพราะเชื่อว่าผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากฮวงจุ้ยลักษณะดังกล่าวแล้วจะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผู้ที่ฝ่าฝืนจึงมีโทษถึงประหารชีวิตเลยทีเดียว⁷ แต่ในสังคมไทยซึ่งให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานมาสามารถประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากคติความ

⁷ ข้อมูลสัมภาษณ์ อาจารย์เกรียงไกร บุญอทานนท์

เชื้อฮวงจ๋ยได้ให้หลักการสำหรับหาทำเลอยู่อาศัยที่ดีและทำเลสถานที่ดีเพื่อให้ได้ความสุขความเจริญ จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของผู้มีเชื้อสายจีนโดยทั่วไป

เมื่อระบบความเชื่อฮวงจ๋ยสามารถตอบสนองของความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (symbolic needs) อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ดังเช่นแนวคิดประการหนึ่งของ Malinowski สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ด้วยเหตุที่ความเชื่อฮวงจ๋ยสามารถให้คำอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่มนุษย์ไม่เข้าใจและทรงกลัวในพลังอำนาจลึกลับบางอย่าง และในกระบวนการของฮวงจ๋ยได้ให้คำตอบเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง คิดความเชื่อดังกล่าวเสมือนเป็นเครื่องมือที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการดำเนินชีวิต เมื่อผสมผสานกับแนวคิดการบูชาบรรพบุรุษที่มีบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลในกลุ่มเข้าด้วยกันตามแนววิเคราะห์ของ Durkheim เมื่อสมาชิกของครอบครัวหรือบุคคลในสายตระกูลมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติพิธีกรรมบูชาร่วมกัน และการแสดงออกร่วมกันได้สร้างจิตสำนึกของการมีเอกลักษณ์ร่วมกันภายในกลุ่ม ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสายตระกูล

(1) การปฏิบัติพิธีกรรมฮวงจ๋ย : บทบาทและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสายตระกูล

ชาวจีนยึดถือคุณธรรมความกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติหนึ่งที่สำคัญในวิถีชีวิตตามปรัชญาศาสนาของขงจื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องระบบอาวุโสนั้นชาวจีนจะให้ความสำคัญอย่างมาก สำหรับในสายตระกูลก็มีระบบโครงสร้างระดับชั้นแห่งอำนาจของครอบครัวเช่นกัน ภายในหมู่เครือญาติเดียวกันจะทราบว่าผู้ใดเป็นผู้อาวุโสในระดับใด โดยดูจากชั้นชั่วอายุคน (generation) และอายุ (age) สังเกตได้จากแบบแผนทางเครือญาติ จากชื่อและแซ่ของชาวจีนสามารถนับชั้นผู้อาวุโสได้กล่าวคือ ชื่อที่ประกอบไปด้วย 3 พยางค์ ตัวพยางค์แรกเป็นชื่อสกุลหรือแซ่ พยางค์กลางบ่งบอกชั้นชั่วอายุในสายตระกูล และสุดท้ายเป็นชื่อของผู้นั้น แต่การตั้งชื่อและคำเรียกแซ่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้นามสกุลแทนจึงเป็นการยากที่จะดูชั้นชั่วอายุจากชื่อแซ่ จึงดูจากวัยวุฒิแทน คนในสายตระกูลย่อมรู้ถึงความอาวุโสในการเรียงลำดับญาติ ตัวอย่างหนึ่งของการจัดลำดับชั้นผู้อาวุโส เช่น ในโอกาสบูชาบรรพบุรุษที่สมาชิกในสายตระกูลเดียวกันมาร่วมกันในพิธีเซ่นไหว้ จะให้ผู้อาวุโสของครอบครัวเป็นผู้นำค่านับ กราบไหว้ก่อนแล้วเรียงลำดับลดหลั่นความอาวุโสลงมา เป็นต้น

ชาวจีนให้ความสำคัญกับการมีลูกชายไว้สืบสกุลเป็นอย่างมาก เพื่อการสืบต่อความคงอยู่ของครอบครัววงศ์ตระกูล เพราะชาวจีนถือธรรมเนียมในการสืบสายตระกูลทางฝ่ายชาย ดังนั้นในสังคมชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับเพศชายเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่นในพิธีสวดงเด็กนี้ หลานชายซึ่งเป็นลูกชายคนโตของบุตรคนทีหนึ่ง ตามธรรมเนียมจีนถือเป็นลูกชายคนเล็ก ซึ่งมี

บทบาทในพิธีเด่นกว่าหลานคนอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าบทบาทและสถานภาพส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดปฏิบัติพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษก็เป็นภาระหน้าที่ของบุตรชายซึ่งส่วนใหญ่จะให้บุตรคนโตจัดการ ฉะนั้นผู้ที่ไว้ซึ่งบุตรชายก็เสมือนว่าไม่มีผู้ประกอบพิธีบูชาให้ตนยามล่วงลับไปแล้ว อาจได้รับความลำบากในโลกหรือไม่ก็เป็นวิญญาณไร้ญาติ ไม่มีลูกหลานกราบไหว้

ในกระบวนการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อฮวงจุ้ยซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดบูชาบรรพบุรุษสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และหน้าที่ของลูกหลานที่มีต่อบุพการี กล่าวคือ ด้วยแนวคิดของจีนที่ เน้นความกตัญญูอันเป็นหลักปฏิบัติตามคำสอนของขงจื๊อผสมผสานกับการบูชาบรรพบุรุษซึ่งเขานับถือเสมือนพระเจ้าที่ช่วยคุ้มครองบุตรหลานให้มีความสุข และในหลักความเชื่อในศาสนาพุทธเรื่องการตายแล้วกลับมาเกิดใหม่^๑ เชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษยังอยู่และมีอิทธิพลต่อลูกหลาน เป็นแนวคิดที่สนับสนุนการปฏิบัติพิธีกรรมฮวงจุ้ย พิธีกรรมต่างๆ ในการบูชาบรรพบุรุษเพื่อระลึกถึงบรรพชนประการหนึ่ง และตอบแทนคุณที่ท่านดูแลลูกหลาน อันเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่แลกเปลี่ยนกัน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่า หน้าที่ในการสืบทอดพิธีกรรมตามธรรมเนียมจีนแล้วเป็นของเพศชาย สำหรับการจัดการในบั้นปลายชีวิตของบุพการี ตลอดจนการเสาะแสวงหาทำเลที่ ผังศพ (ฮวงจุ้ย) ให้ได้ฮวงจุ้ยที่ดีเพื่ออนาคตที่เจริญรุ่งเรืองของรุ่นลูกหลานสืบทอดไป นั่นก็เป็นหน้าที่ของบุตรชาย เมื่อถือตามอาวุโสแล้วภาระหน้าที่ดังกล่าวจึงตกอยู่กับบุตรชายคนโต แต่จากการศึกษาพบว่าไม่จำเป็นเสมอไปที่จะเป็นลูกชายคนโต ขึ้นอยู่กับคนในครอบครัวจะให้ใครเป็นผู้นำหรือในกรณีที่ลูกชายคนโตไม่เอาใจใส่ ลูกคนอื่นอาจจะทำหน้าที่นี้ได้เช่นกัน

เนื่องจากองค์ประกอบของสุสาน เช่น ลักษณะทางชัยภูมิ และแนวกระแสทิศทางในการก่อสร้างที่ผังศพในคติความเชื่อฮวงจุ้ยเชื่อว่า สภาพของสุสานบรรพชนสามารถกำหนดโชคลาภ ความเจริญให้บังเกิดแก่ลูกหลานในอนาคตได้ และด้วยการกำหนดองค์ประกอบทางฮวงจุ้ยเพื่อให้โชคตกอยู่กับลูกคนใดคนหนึ่งก็สามารถทำได้เช่นกัน เมื่อบุตรคนโตหรือผู้ที่ได้รับเลือกจากบรรดาพี่น้องให้จัดการเรื่องผังศพบิดามารดาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและมีความรักที่รักน้องในครอบครัว มักจะเลือกสถานที่สำหรับสร้างสุสานที่เอื้อผลดีแก่บรรดาพี่น้องทุกๆ คน แต่เนื่องจากคุณสมบัติของสุสานที่สามารถกำหนดชะตาชีวิตในอนาคต เพื่อนำมาซึ่งความสุขความ

^๑ สุชาติ ตันตสุรฤกษ์, กวีตัง : การศึกษาเชิงพิธีกรรมวิเคราะห์ ศึกษากรณีหมู่บ้านเข้าหน่วยแม่ซ้าย อ.เมือง จ.เชียงราย , (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า

เจริญสู่ลูกหลานได้นี้เองอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งกันของคนในครอบครัว ตัวอย่างเช่น บุคคลที่จัดการเรื่องที่ฝั่งศพเลือกเอาทำเลอันวโยคแก่ตนเพียงฝ่ายเดียว ขณะที่ทำเลดังกล่าวไม่ส่งผลดีซ้ำร้ายอาจจะส่งผลวิบัติแก่พี่น้องคนอื่นๆ กรณีเช่นนี้ก่อให้เกิดความบาดหมางใจกัน ดังเช่น ในฮ่องกงที่มีการฟ้องร้องกันระหว่างพี่น้องเพื่อขอเป็นผู้จัดการศพบิดามารดาคนเดียว แสดงให้เห็นว่า ผู้อาวุโสในสายตระกูลซึ่งในธรรมเนียมจีนแต่เดิมคาดหวังให้เป็นหน้าที่ของบุตรชายคนโตเป็นผู้จัดการเรื่องการฝังศพบุพการี หากเป็นผู้ที่มีจิตใจดีประพฤติตนเหมาะสมเป็นผู้นำมีคุณธรรมมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสามัคคีปรองดองกันของพี่น้องในสายตระกูล

แม้การสูญเสียบุพการีที่เปรียบเสมือนเสาหลักของครอบครัว แต่สมาชิกในครอบครัวยังคงกราบไหว้บูชาบิดามารดาที่ได้ล่วงลับไป ดังที่ปรากฏจากพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลสำคัญๆ ของชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีการไหว้บรรพบุรุษที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นภาพของการรวมกันของคนในสายตระกูลที่แยกย้ายกันไปสร้างครอบครัวของตนเพื่อระลึกถึงและแสดงความกตัญญูต่อบรรพชน แสดงให้เห็นว่าหน้าที่และความสัมพันธ์ของลูกหลานที่มีต่อบิดามารดาและญาติใหญ่ในด้านของความกตัญญูและเอาใจใส่ต่อผู้มีพระคุณ

(2) รูปแบบบางประการของฮวงจุ้ยสุสาน : การสืบสายตระกูลทางฝ่ายชายของชาวจีน

นอกจากการปฏิบัติพิธีกรรมฮวงจุ้ยจะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างลูกต่อบุพการี และชี้ให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของบุตรชายว่ามีหน้าที่ในการจัดเตรียมสุสานตลอดจนจัดการพิธีศพตามธรรมเนียมแล้ว ในเนื้อหาวิชาฮวงจุ้ยตามประเพณีจีนแต่เดิมนั้นได้ให้ความสำคัญเฉพาะบุตรชาย สาเหตุสืบเนื่องมาจากกาที่ชาวจีนถือเรื่องการสืบเชื้อสายของตระกูลเป็นจุดสำคัญ ตำราความรู้และวิชาสำคัญต่างๆ มักถ่ายทอดแก่บุตรชายเท่านั้น เพราะเกรงว่าเมื่อลูกสาวได้ศึกษาได้รู้ตำราสำคัญจะนำไปเผยแพร่แก่ตระกูลอื่นเมื่อแต่งงาน และอาจส่งผลกระทบต่อคนในตระกูลในภายหลัง ลักษณะของฮวงจุ้ยสุสานในการแบ่งตำแหน่งภูมิ (เนินดิน) ของบุตรไว้เป็นสิบบูมิ โดยนับเอาแต่เพียงบุตรชายเท่านั้น ไม่นับรวมบุตรหญิง⁹ ดังนั้นผลที่จะได้จากกระแสชื่อจากสุสานจะตกอยู่กับผู้ที่เป็นบุตรชายเท่านั้น เห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดของชาวจีนที่ให้ความสำคัญต่อบุตรชายเพราะเป็นผู้สืบทายาทของตระกูล

⁹ สันศักดิ์ วิศิษฐ์สกุล, หนังสือฮวงจุ้ยภาควิชาการ ภาคการก่อสร้างฮวงจุ้ย (ฮวงจุ้ยที่ฝั่งศพ)

แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีสถานะบรรพชนที่เป็นบิดา, มารดา พบว่าบุคคลเกือบทั้งหมด เชื่อว่าผลจากการกำหนดลักษณะสุสาน หรือที่ชาวจีนมักออกเสียงว่า "ฮวงจุ้ย" นั้นผู้ที่จะได้ทั้ง บุตรชายและบุตรหญิง ซึ่งแตกต่างจากในอดีต (วิชาฮวงจุ้ยในเมืองจีน) เมื่อสอบถามจากผู้ ประกอบพิธีกรรม(ซินแส) ได้ความว่า กระแสลี้จากสุสานจะลี้ไปยังรุ่นลูกจะมีผลทั้งต่อบุตรชาย และบุตรสาว แต่ในรุ่นหลาน (ลูกของลูก) ฝ่ายหญิงจะได้รับเพียงเดี่ยวหรือมีผลประมาณ 1 ใน 4 จากบรรพบุรุษฝ่ายแม่ และในที่สุดก็จะมีผลต่อรุ่นเหลน ส่วนอิทธิพลจากฮวงจุ้ยสุสานที่ ลี้ถึงลูกชาย มารุ่นหลานและเหลนนี้ยังคงได้รับผลเต็มที่¹⁰

กล่าวได้ว่ารูปแบบบางประการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพิธีกรรมฮวงจุ้ยสุสานนั้น สะท้อนให้ เห็นถึง การจัดระเบียบโครงสร้างครอบครัวที่สืบสายตระกูลทางฝ่ายชาย ในแง่ของพิธีกรรมฮวง จุ้ยสุสานในอดีตมีข้อบ่งชี้อย่างเด่นชัดว่า ผู้ชายผู้สืบทายาทจะเป็นผู้ได้ประโยชน์จากฮวงจุ้ยเท่า นั้น ทั้งๆที่ตามหลักแล้วความหมายและอิทธิพลจะมีผลทั้งหญิงและชาย แต่ในอดีตมักให้ความสำคัญ จากมุมมองของฝ่ายชายมากกว่า แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมของชาวจีนในอดีตที่ให้ความสำคัญ ต่อการมีลูกชายไว้สืบสกุลนั้นได้แทรกอยู่ในความเชื่อฮวงจุ้ยด้วย แต่ยุคปัจจุบันลักษณะ พิธีกรรมดังกล่าวปรับเปลี่ยนไปบ้างในแง่ที่ว่าสุสานฮวงจุ้ยให้ประโยชน์ต่อลูกสาวด้วย อาจมีผล สืบเนื่องมาจากค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่ถึงกระนั้นความเชื่อดังกล่าวก็ยังคงสะท้อน ภาพของการสืบเชื้อสายทางฝ่ายชายอันเป็นค่านิยมหนึ่งของชาวจีน

วิธีการทางฮวงจุ้ย : สัญลักษณ์ในบริบทของพิธีกรรม เพื่อความเป็นสิริมงคล

คติความเชื่อฮวงจุ้ยเป็นความเชื่อหนึ่งของชาวจีน ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อมาจากความ เกรงกลัวในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของมนุษย์ ฮวงจุ้ยเชื่อว่าการหมุนของโลกเกิดจากแรงดึงดูด และแรงผลักดันที่แกนขั้วโลกซึ่งเป็นพลังหยินและพลังหยาง พลังคู่ทั้งสองเกื้อหนุนต่อกันและ กันอย่างต่อเนื่อง ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดกระแสพลังขึ้นบนโลกใบนี้ ฮวงจุ้ยเชื่อว่าพลัง อำนาจดังกล่าวเกี่ยวพันต่อชะตาชีวิตมนุษย์อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ศาสตร์วิชาฮวงจุ้ยได้ให้ แนวทางปฏิบัติต่อพลังดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลในด้านดีแก่ชะตาชีวิต แนวคิดหลักของฮวงจุ้ยนี้ เปรียบได้กับสัญลักษณ์ Dominant symbol ที่ปรากฏในพิธีกรรมความเชื่อ

¹⁰ ข้อมูลสัมภาษณ์ อาจารย์เกรียงไกร บุญถนอม (ซินแสประจำสุสานสุลิน) มุลินธิฐลิน อ.แห่งคอย จ.สระบุรี, 3 เมษายน 2540.

แนวความคิดหลักของฮวงจ๋ยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในการดำรงตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติไม่ขัดต่อธรรมชาติ และการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวคือต้องเข้าใจถึงพลังที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคล รวมไปถึงวิธีการที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับพลังที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ดังกล่าว ความเชื่อฮวงจ๋ยได้รับเอาแนวคิดเรื่องหยิน หยาง และพลังชี่ มาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาทางฮวงจ๋ย สอดคล้องกับแนวคิดของเต๋าที่ว่าสรรพสิ่งในโลกล้วนสัมพันธ์กัน แนวคิดสำคัญที่มีอิทธิพลและเป็นรากฐานทางแนวคิดและหลักการของฮวงจ๋ยนี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมที่มีความหมายของ *ริ้วอุดมการณ์* ทางความคิด เมื่อบุคคลได้รู้ว่า มีสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ ซึ่งอาจจะส่งผลดีหรือผลร้ายต่อชะตาชีวิตของตัวเองหรือต่อลูกหลานในอนาคตนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มากกระตุ้นในส่วนของ *ริ้วความรู้สึก* ของบุคคลให้อยากที่จะมีส่วนกำหนดชะตาชีวิตตนเองได้ สำหรับฮวงจ๋ยคนเป็นซึ่งปรากฏสัญลักษณ์ในขั้นของอุดมการณ์ คือ ปรารถนาที่จะรอดพ้นจากอำนาจลึกลับที่ให้โทษแก่ชะตาชีวิต และนำวิถีทางฮวงจ๋ยมาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่าได้ดำรงอยู่ในลักษณะที่เป็นมงคล เป็นผลดีแก่ชีวิต ส่วนสัญลักษณ์ที่มีความหมายในขั้นอุดมคติของฮวงจ๋ยคนตาย (สุสาน) นอกจากจะเกี่ยวข้องกับคุณธรรมด้านความกตัญญูที่ลูกหลานจะต้องปฏิบัติต่อบุพการีแล้ว ยังเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับโชคชะตาชีวิตภายภาคหน้าของลูกหลานในสายตระกูล แต่ทั้งแนวคิดฮวงจ๋ยคนเป็น และฮวงจ๋ยสุสานได้ปรากฏสัญลักษณ์ที่มีความหมายในขั้นของความรู้สึก คือ มีเป้าหมายเพื่อความ สุขความเจริญของบุคคล

ความรู้ในศาสตร์ฮวงจ๋ยทั้งในส่วนของเนื้อหาวิชาและกระบวนการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดประสงค์ในบริบทของความเชื่อฮวงจ๋ยนั้น ได้เกิดเป็นการตอบสนองความต้องการด้านสัญลักษณ์ของมนุษย์ (symbolic needs) ในส่วนเนื้อหาวิชาฮวงจ๋ยได้ให้หลักการปฏิบัติในบริบทของพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ข้อพิจารณาทางฮวงจ๋ย องค์ประกอบของฮวงจ๋ย การพยากรณ์ ตลอดจนกลวิธีทางฮวงจ๋ย ฯลฯ ซึ่งจัดได้ว่าเป็น Instrumental symbol หรือสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นวิธีให้ได้มาซึ่งจุดหมายเฉพาะในแต่ละพิธีกรรมของกระบวนการทางฮวงจ๋ย

สัญลักษณ์ทางฮวงจ๋ยปรากฏใช้กับอาคารบ้านเรือน(ฮวงจ๋ยคนเป็น) ดังตัวอย่างที่นำเสนอในกรณีศึกษาในบทที่ 6 ทั้งในแง่ของรูปแบบการติดตั้งอุปกรณ์ทางฮวงจ๋ยโดยเลือกกรณีตัวอย่างที่ปรากฏสัญลักษณ์ทางฮวงจ๋ย และในด้านทัศนคติของบุคคลที่มีต่อความเชื่อฮวงจ๋ย โดยสุ่มสัมภาษณ์จากประชากรที่ศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า สัญลักษณ์ในพิธีกรรมชนิดที่เป็น Instrument symbol ที่ปรากฏเห็นในความเชื่อฮวงจ๋ยเพื่ออาคารและที่อยู่อาศัยนั้น มีเป้าหมายเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่อาคารที่อยู่อาศัยและบุคคลในบ้าน เพราะในศาสตร์ของฮวงจ๋ยได้กล่าวถึงลักษณะทำเลที่จะได้รับผลกระทบจากพลังชี่ที่รุนแรงซึ่งมีผลต่อชะตาชีวิตในทางลบ เช่น

อาคารหลังที่ตรงกับถนนทางสามแพร่ง อาคารที่ตรงข้ามกับตรอกหรือซอย อาคารที่อยู่ตรงข้ามกับวัดหรือสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ตลอดจนอยู่ในตำแหน่งที่ประจันหน้ากับกระแสพลังที่รุนแรงเช่นหม้อแปลงไฟฟ้า ฯลฯ เกวจะได้รับผลกระทบตามความเชื่อดังกล่าวจึงแก้ไขด้วยวิธีการทางฮวงจุ้ยโดยการติดตั้งอุปกรณ์ทางฮวงจุ้ยที่มีความหมายเฉพาะ โดยเชื่อมั่นว่าสิ่งเหล่านั้นมีอำนาจกลับสามารถแก้ไขในสถานการณ์ที่ได้รับผลร้ายจากทำเลที่ไม่ดี วิธีการของฮวงจุ้ยในลักษณะนี้คือ เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ดีให้เป็นสิ่งที่ดี เปลี่ยนสิ่งที่ไม่เป็นมงคลให้เป็นสิ่งมงคล ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อความสบายใจว่า การแก้ไขด้วยวิธีการดังกล่าวช่วยให้บุคคลอยู่อาศัยได้มั่นใจว่าจะได้อยู่อย่างปลอดภัยจากพลังอำนาจที่เป็นโทษต่อชะตาชีวิต

นอกจากฮวงจุ้ยจะให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมจากภายนอกอาคารแล้ว การจัดวางทางฮวงจุ้ยภายในอาคารที่อยู่อาศัยมีส่วนสำคัญด้วยเช่นกัน โดยฮวงจุ้ยในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยพยายามหาตำแหน่งที่เหมาะสมของสิ่งต่างๆ เพื่อให้อยู่ในทิศทางตำแหน่งที่ได้รับกระแสพลังที่เกื้อหนุนเป็นผลดีต่อบุคคลผู้อาศัยภายในบ้าน การใช้เข็มทิศเลือกหาตำแหน่งทางฮวงจุ้ยเพื่อให้ได้ราศีทิศทางที่เป็นมงคล วิธีการดังกล่าวเป็นการหาตำแหน่งราศีที่ดีเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลแก่อาคารบ้านเรือนและผู้อยู่อาศัย และนำมาซึ่งโชคละตาชีวิตที่ดีแก่บุคคล ซึ่งมาสอดคล้องกับข้อของความรู้สึกที่ปรารถนาที่จะได้ความสุขความเจริญรุ่งเรืองของบุคคลนั่นเอง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาหัวข้อ “ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในกรุงเทพมหานคร” โดยเลือกเอาพื้นที่ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่มาก คือ ย่านชุมชนเยาวราชและย่านลำเือง จากการศึกษาระบุข้อมูลทางมานุษยวิทยาได้ผลการศึกษาที่สามารถพิสูจน์สมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ทั้ง 3 ประการ โดยพิสูจน์ได้ว่า

สมมุติฐานที่ 1 ความเชื่อฮวงจุ้ยเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ปรากฏในสังคมไทย โดยมีการแพร่กระจายแนวคิดคติความเชื่อดังกล่าวโดยผ่าน ทางกลุ่มประชากรจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ผลจากการศึกษา : จากประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันว่าประชากรจีนส่วนหนึ่งได้อพยพจากประเทศจีน มาตั้งหลักปักฐานอยู่ ณ ดินแดนสยามอันสงบและอุดมสมบูรณ์ กลุ่มจีนรุ่นดังกล่าวนี้เรียกกันว่า “จีนโพ้นทะเล” ก็นำประเพณีปฏิบัติตามความเชื่อ และวัฒนธรรม

ของตนมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏรูปแบบวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างไปจากวัฒนธรรมจีนในแผ่นดินใหญ่ จากหลักฐานที่ปรากฏให้เห็น ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งอุปกรณ์ทางฮวงจุ้ยเพื่อแก้เคล็ดตามความเชื่อ ซึ่งที่ปรากฏส่วนหนึ่งติดตั้งมาตั้งแต่ครั้งรุ่นปู่ย่ารุ่นบรรพบุรุษที่มาจากเมืองจีน ส่วนการฝังศพตามธรรมเนียมจีนที่ต้องหาชัยภูมิที่ให้โชคแก่ลูกหลานตามความเชื่อฮวงจุ้ย อันเป็นความเชื่อหนึ่งที่ประชากรที่ศึกษาแล้วว่า บรรพบุรุษเชื่อถือกันอย่างมาก

จากการศึกษายังพบอีกว่า นอกจากผู้มีเชื้อสายจีนจะรับความเชื่อดังกล่าวจากการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยรับฟังจากผู้ใหญ่หรือผู้ฮวงจุ้ยแล้ว ส่วนหนึ่งสามารถศึกษาถึงความเชื่อดังกล่าวจากหนังสือหรือสื่ออื่นๆ ได้อีกทางหนึ่ง

สมมุติฐานที่ 2 ฮวงจุ้ยนั้นเป็นรูปแบบความเชื่อหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลของปรัชญาอั้งจิงและเต๋า

ผลจากการศึกษา : จากการประมวลและสรุปเนื้อหาความรู้ฮวงจุ้ยในบทที่ 5 สามารถพิสูจน์ได้ตรงตามสมมุติฐานดังกล่าว กล่าวคือเมื่อพิจารณาในส่วนของแนวคิดสำคัญซึ่งเป็นรากฐานแก่ความเชื่อฮวงจุ้ยแสดงให้เห็นว่า ลัทธิเต๋าได้ให้แนวคิดสำคัญ ที่ว่าชีวิตมีอาจอยู่ได้โดยลำพังทุกสิ่งทุกอย่างนั้นล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน และตามปรัชญาค่าสอนเน้นวิถีทางทำตนให้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แนวคิดฮวงจุ้ยได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋าดังกล่าวจึงได้หลักการสำคัญในการแสวงหาความสมดุล โดยนำแนวคิด หยิน-หยาง และ ชี่ เป็นหนทางในการแสวงหาความสมดุลเพื่อสอดคล้องกับธรรมชาติ และวิชาฮวงจุ้ย จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับพลังธรรมชาติ เพื่อปรับโชคชะตาชีวิตไปในทางที่ดีนั่นเอง

และแนวคิด หยินและหยางนั้นมีที่มาจากคัมภีร์อั้งจิง อันเป็นคัมภีร์เก่าแก่ที่เป็นรากฐานของการพยากรณ์ด้านต่างๆ ของชาวจีน กล่าวกันว่าคัมภีร์ดังกล่าวเป็นบันทึกของกษัตริย์จีนโบราณองค์หนึ่งที่ได้สังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติจากที่ต่างๆ และจดบันทึกเป็นสัญลักษณ์และคติความเชื่อได้อิทธิพลจากคัมภีร์อั้งจิง ดังที่ปรากฏเป็นเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งในบริบทของพิธีกรรมของความเชื่อฮวงจุ้ย กล่าวคือ ในระบบฮวงจุ้ยใช้สัญลักษณ์ทั้ง 8 ซึ่งอยู่ประจำทิศทั้งแปด ที่ชาวจีนเรียกกันว่า “เปี้ยช่วย” นี้แต่ละด้านจะระบุถึงความสัมพันธ์ในรายละเอียดด้านต่างๆ ซึ่งนอกจากระบุเป็นเครื่องหมายไตรแกรมประจำทิศแล้ว ยังให้ความหมายด้านอื่นๆ เช่น ธาตุ ฤดูกาล สี อวัยวะ อาชีพ และความสัมพันธ์ของบุคคล ฯลฯ และในศาสตร์ของฮวงจุ้ยใช้เปี้ยช่วยเป็นอุปกรณ์หนึ่งที่มีความหมายศักดิ์สิทธิ์ มีพลังอำนาจที่สามารถต้านทานสิ่งที่ไม่เป็นมงคลหรือพลังอำนาจที่ชั่วร้ายไม่ให้เข้ามากรำกรายบุคคลที่อาศัยในบ้านเรือนได้ อันเป็น

สัญลักษณ์ที่มักปรากฏบริเวณทางแยก หรือทางสามแพร่ง เป็นต้น และขงจื๊อยังนำความ
สัมพันธ์ในด้านต่างๆ จากทศทั้ง 8 นี้ มาพิจารณาในการพยากรณ์ด้วยเช่นกัน

สมมุติฐานที่ 3 ระบบความเชื่อขงจื๊อยังคงมีบทบาทและมีความสำคัญในกลุ่มชาติ
พันธุ์จีน โดยขงจื๊อคนตายมีความหมายทางอุดมคติหรือนามธรรม ที่เป็นสัญลักษณ์ของเอก
ภาพของสายตระกูลเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์ และขงจื๊อคนเป็นมีความหมายทางความรู้สึกหรือ
รูปธรรม ในการจัดภูมิลักษณะเพื่อความสุขความเจริญของผู้อยู่อาศัย

ผลจากการศึกษา : จากการศึกษาพบว่ามี การติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับขงจื๊อเพื่อใช้
เป็นสัญลักษณ์ที่มาแปรเปลี่ยนสิ่งที่ไม่เป็นมงคลให้เป็นสิ่งที่ เป็นมงคล ในทำเลที่เชื่อว่าจะได้รับ
ผลร้ายจากกระแสพลังที่ให้โทษ จากที่สังเกตพบว่ามี ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าว
แต่จากการสัมภาษณ์บุคคลพบว่า โดยมากเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อของคนรุ่นก่อนๆ หรือเจ้า
ของอาคารเดิมเคยทำไว้แต่พอจะรู้เพราะเหตุใดจึงติดตั้งเครื่องหมายดังกล่าว ผู้ให้สัมภาษณ์
กล่าวว่า อย่างน้อยก็สร้างความสบายใจ

ส่วนการนำความรู้เรื่องขงจื๊อสำหรับที่อยู่อาศัยมาปรับใช้เป็นสิริมงคลแก่บ้านเรือน
และผู้อาศัย ในแง่ที่ว่า จะได้รับความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ความสำเร็จในชีวิต นั้น จากการ
ศึกษาพิสูจน์ได้ว่า ไม่เสมอไปว่าความเชื่อเรื่องขงจื๊อยังคงมีบทบาทในวิถีชีวิตของผู้ที่มีเชื้อสาย
จีนทุกๆ คน จากการสำรวจและสัมภาษณ์พบว่า แม้ว่าจะปรากฏใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
ขงจื๊อก็ตาม แต่บุคคลที่ให้สัมภาษณ์มีส่วนหนึ่งไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อขงจื๊อ บ้างก็รู้จัก
ผู้ใหญ่แต่เมื่อถามถึงทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อความเชื่อดังกล่าวแล้ว มีทัศนคติที่เชื่อบางเรื่องเพราะเห็น
ว่ามีประโยชน์จริงในทางปฏิบัติและจะเลือกปฏิบัติที่สามารถทำได้ แต่เชื่อว่าสิ่งที่จะได้รับในโชค
ชะตานั้นเกิดจากการประพฤติปฏิบัติดีแล้วได้ผลดีตอบแทนมากกว่าอิทธิพลของการปฏิบัติตาม
ความเชื่อขงจื๊อ แต่ในกรณีที่เชื่อมั่นว่า การจัดภูมิลักษณะตามคติความเชื่อขงจื๊อนั้นมีส่วน
ปรับชะตาชีวิตไปในทางที่ดีได้นั้นมักจะปรากฏในกลุ่มที่เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานในความรู้ขงจื๊ออยู่
เดิม ประกอบกับเคยมีประสบการณ์สอดคล้องกับความเชื่อขงจื๊อ เช่น เคยมีปัญหารูรึกจ ครั้น
ทำตามคำแนะนำซินแส สถานการณ์ร้ายกลับบรรเทาลงได้ เป็นต้น และในกลุ่มที่มีความสนใจ
ในความเชื่อนี้เป็นพิเศษจะศึกษาและพยายามปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลดี นำมาซึ่งความสุข
ความเจริญของผู้อาศัย

สำหรับขงจื๊อคนตาย หรือขงจื๊อสุสานที่มีความหมายทางอุดมคติหรือนามธรรม
เป็น สัญลักษณ์ของเอกภาพของสายตระกูลเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในพิธีกรรมฝังศพ การกราบ
ไหว้บูชาบรรพชนของชาวจีน สะท้อนให้เห็นว่า ความกตัญญูซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของลูกหลานที่

มีต่อบรรพชน อีกทั้งเป็นเครื่องย้ำเตือนถึงความเป็นสมาชิกในสายตระกูลนั้นๆ และจากการศึกษาได้พบว่า ผู้มีเชื้อสายจีนมิได้มีการปฏิบัติประเพณีการฝังศพแต่เพียงอย่างเดียวดังเช่นแต่ก่อน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งเลือกธรรมเนียมการเผาศพแทน เพราะสะดวกและไม่สิ้นเปลือง และเห็นว่าจะได้ไม่ลำบากไปไหว้ที่ไกลๆ เพราะเช่นไหว้บูชาที่บ้านก็ได้ จากการสัมภาษณ์ว่า คาดหวังในรุ่นลูกให้จัดการตามธรรมเนียมเช่นไร โดยมากไม่คาดหวังแล้วแต่ลูกๆจัดการ เน้นที่ความกตัญญูเป็นสำคัญมากกว่า ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลทำให้การปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีเจือจางและเปลี่ยนแปลงไป แต่ผู้มีเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ก็ยังคงยึดถือธรรมเนียมการฝังศพและให้ความสำคัญกับขงจื๊อสุสานด้วย จากการศึกษาจึงพบว่า ในกาการจัดการพิธีฝังศพซึ่งต้องใช้สถานที่ การก่อสร้างสุสาน และค่าปรึกษาซินแส ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติตามความเชื่อ สำหรับผู้ที่เชื่อถือและมีฐานะเศรษฐกิจมารองรับได้มักจะพยายามเสาะแสวงหาทำเลที่ดีที่ให้โชคลาภ ความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ลูกหลานในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย